

nároku 2288 Kč zbývá 938 Kč 08 h, tedy o 274 Kč 50 h více než prvním soudem bylo žalující prisouzeno. S míněním odvolatelovým, že za základ kompensace dlužno vzítí den 28. července 1919, kdy žalovaný platil a kdy tedy žalující musila věděti, že si přeje, by vklad u ní byl na dluh súčtován, nelze souhlasiti, poněvadž podklad pro toto vědomí žalující a předpoklad pro kompensaci byl tu hned jak vznikla pohledávka žalující, jak již výše bylo dovozeno.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

Důvody:

Odvolací soud vyvodil z dopisu ze dne 17. dubna 1919, že žalovaný měl již v té době objednáno zboží a na ně předem poukázal hotovost. Závěr ten jest obsahem dopisu dostatečně kryt a nemůže býti tedy řeči o rozporu se spisy. Žalující mluví sama v žalobě o tom, že žalovanému přísluší proti ní z poukázky z 29. března 1919 pohledávání 2288 rakouských korun. Žalující účtovala je ve prospěch žalovaného. Šlo o vzájemné peněžité pohledávky, jež jsou vhodným předmětem kompensace po rozumu § 1438 obč. zák. Pro kompensaci je rozhodna doba vzniku pohledávky žalující firmy. Tím dána i doba rozhodná pro kurs, dle něhož bylo počítati. V tom směru byla učiněna potřebná zjištění a nelze mluvití důvodně o neúplnosti řízení. Věc byla posouzena po stránce právní zcela správně a stačí jinak odkázati k důvodům napadeného rozsudku, vývody dovolání nevyvráceným.

Čís. 1616.

K zodpovědnosti za udání ve smyslu § 1329 obč. zák. stačí nedopatření. Pokud ručí podnik za udání svých zřízenců.

(Rozh. ze dne 11. dubna 1922, Rv I 105/22.)

Žalobce, jenž za války pracoval v dole, podrobeném vojenskému dozoru, byl dle tvrzení žaloby na udání žalovaných K-a a V-a zatčen a ponechán ve vazbě až do skončení trestního řízení, jímž prokázána jeho nevina. Žalobu, již domáhal se náhrady škody na důlní společnosti, inspektoru K-ovi a naddůlnímu V-ovi, procesní soud první stolice co do důvodu zamítl. Důvody: Nárok žalobní bylo uznati jako co do důvodu po právu nepozůstávající již bez dalšího přezkoumání provedených důkazů, poněvadž, jak všeobecně známo, byly za světové války všechny podniky, zvláště pak dole, pod vojenským dozorem, aby byla zachována v podnicích kázeň a pořádek, a podléhali všichni dělníci v těchto závodech zaměstnání disciplinární a trestní moci vojenských úřadů. Závodní naddůlní, mistři směny atd. byli v dolech po tuto dobu pouze orgány technickými, kteří měli toho dbáti, by závod technicky se vedl, výnos jeho se zlepšoval a aby zamezeno bylo úrazům v podnicích. Moci disciplinární, jak na ni pamatuje horní zákon a dotyčné řády, neměli, ta byla výhradním právem vojenských orgánů. Když tedy vojenský dohlédací orgán, v tomto případě setník Richard B., byl i na udání třetích osob, v závodě pracujících, dělníka buď pro neposlušnost nebo pro jinou nesprávnost ve službě

zatkl a k vůli odsouzení příslušnému vojenskému úřadu předal, nezodpovídají za to třetí osoby, v tomto případě žalovaní, poněvadž vojenští orgánové podle svých služebních předpisů předsevzali potřebné šetření ohledně udání na dělníka a pak teprve po zjištění přčinu dělníka jeho zatčení provésti měli a žalovaní nemohli zameziti dle názoru vojenského orgánu zaviněné zatčení dělníka. V tomto sporu netřeba rozbírat, zda vojenští orgánové před zatčením dělníka důkladně vyšetřili jeho přestupky uvedené v udání nebo zda vyšetřování nebylo dle žádoucí míry urychleno, a nejsou k tomu též civilní úřady příslušny. Přece však dlužno na to poukázati, že soud na základě svědecké výpovědi setníka Richarda B-a má za zjištěno, že se přikročilo jen z důležitých příčin a po předchozím šetření udaného případu k zatčení dělníka a k jeho předání vojenskému úřadu a že každé udání a upozornění na vadné chování horníků bylo podrobena důkladnému šetření, na jehož průběh a výsledek vedení závodní a zaměstnanci neměli vlivu. Soud proto nemohl nabýti přesvědčení, že žalovaní mohli vykonávati nějaký vliv na jednání vojenských orgánů, a že proto ručí za jednání vojenských orgánů. Ale ani v případě, že se vezme zřetel na výsledek provedených důkazů, nepozůstává nárok žalobce co do důvodu po právu. Především budiž poznamenáno, že žalobce nebyl zatčen dne 21. září 1917 (správně 1916), nýbrž až 2. října 1916 o 6. hod. odpo. a předán vojenskému místnímu velitelství v D. po případě okresnímu soudu v D., a že by ohledně toho v úvahu přicházel pouze naddůlní Jan V. Žalobce uvádí v žalobě, že byl zatčen na zcela klamně obvinění inspektora Richarda K-a a naddůlního V-a, že se účastnil násilností, jež podniknuty byly dne 20. září 1917 ráno (správně 29. září 1916 ráno) u pracovní skupiny na dole pracující a sestávající ze zajatých Rusů, ačkoliv nebyl s těmito událostmi vůbec v žádném spojení. Soud byl toho názoru, že neodůvodňuje každé bezvýsledné udání povinnost k náhradě útrat. Jest sice správným, že každý, kdo učiní udání o nějakém trestném jednání, musí předvídati možnost, že pro jeho udání a ohledně toho konaného vyhledávání může dojít k zatčení nařknutého. Udání musilo by se učiniti ve zlém úmyslu nebo aspoň proti lepšímu vědomí a proto úmyslně klamně, aby byl udaný bezdůvodně odsouzen. Každé udání však, ku kterému udavač podle § 86 tr. ř. nebo podle svých služebních předpisů nebo na dotaz oprávněného veřejného ať již civilního nebo vojenského orgánu jest povinen, neodůvodňuje klamně obvinění, a to ani tehdy ne, když udavač se v osobě udaného mylí, poněvadž pak chybí zlý úmysl, pročez ani v tomto případě nelze mluvit o nějakém závazku k náhradě škody udanému. V projednávaném případě napsal na žádost vojenské stráže naddůlní V. žalobce a ještě dva dělníky jako ony osoby, o nichž mínil, že tyto, zvláště žalobce, se účastniti měly události ze dne 29. září ráno, a tu, jak žalovaný naddůlní V. sám ve svém svědeckém protokolu a v žalobní odpovědi doznává, se zmýlil v osobě žalobce. Tento omyl žalovaného V-a nemůže se však pokládati za zavinění tohoto, že žalobce byl zatčen a držán ve vazbě vyšetřovací, poněvadž zatčení mělo býti následkem výsledku vyšetřování a příčinou zatčení vlastně bylo, že pokračováno bylo dne 30. září 1916 v událostech ze dne 29. září 1916. Nemůže tudíž udání naddůlního V-a, které pro trestní vyšetřování nemělo žádného příznivého výsledku, odůvodniti zodpovědnost V-ovu a jeho závazek k náhradě škody, nýbrž jenom takové, které odůvodňuje zločin § 209

nebo přestupek § 487 lit. a) tr. zák. nebo aspoň takovým jest, že udavač při použití stupně péle nebo pozornosti, jak v § 1297 obč. zák. vyznačeno jest, mohl předvídati, že od něho učiněné udání po případě označení obsahuje v sobě takové okolnosti, které příznivý výsledek trestního úředního jednání míti by nemohly. Všechno toho není u žalovaného V-a, poněvadž žalovaný V. neudal žalobce u vrchnosti pro nějaký vymyšlený zločin atd. a tedy mu na cti neutrlal, dále ani žalobce falešně neobvinil z nějakého přečinu nebo přestupku a konečně nemůže se mluvíti též o nějaké nedbalosti ve smyslu § 1297 obč. zák., poněvadž nejednal proti lepšímu vědomí, nýbrž v dobrém i když omylném mínění, že se žalobce účastnil událostí s vojenskou stráží. Tomuto přesvědčení soudu neodporuje též svědecká výpověď vojenského správce Richarda B-a, dle kteréž tehdy pouze vojenské úřady vliv měly na zatčení a zadržení horníka ve vazbě pro neposlušnost a nesprávnost, nikoliv však civilní závodní orgány a to ani ne, když učinily dotyčné nějaké udání. Musilo se tedy uznati, že nárok žalobce vůči žalovanému Janu V-ovi na náhradu škody co do důvodu nepozůstává po právu. Pokud pak se týče druhého žalovaného inspektora K-a, nepodal výsledek celého jednání toho nejmenšího důvodu, že by byl inspektor K. nějak jednal nebo učinil udání nebo podobný výrok, který by vedl k zatčení žalobce, ba nevyšlo vůbec z celého šetření na jevo, že by inspektor K. o příhodě něco byl věděl a že by byl přítomen zatčení žalobce místostrážmistrem J-em a tedy na zatčení tohoto nějak byl působil a poukazuje se ohledně této okolnosti zvláště na oznámení tohoto místostrážmistra J-a. Jelikož tu není tedy vůbec žádná skutková podstata, muselo se proto uznati, že nárok žalobců vůči tomuto žalovanému na náhradu škody co do důvodu nepozůstává po právu. Ohledně nejprve žalované uhelné společnosti uvedl žalobce toliko v odst. IV. žaloby doslovně toto: »Žalovaná společnost zdráhá se nahraditi mně tuto škodu«, ostatně ale ani netvrdil, tím méně se snažil dokázati, že tato žalovaná svými representanty (za takové však dle horního zákona a ostatních zákonných ustanovení o společnostech nemohou býti pokládáni inspektor K. a naddůlní V.), nějaký vliv na zatčení žalobce by byla vykonávala. Ale i kdyby, což však neprokázáno, inspektor K. a naddůlní V. proti jich lepšímu vědomí, tedy falešně žalobce byli obvinili a tak jeho zatčení vojenským orgánem byli způsobili, bylo by to dočasným jednáním těchto a tu ustanovuje § 1313 obč. zák., že za cizí protiprávné činy ten, kdo na nich nebral podíl, není též zpravidla práv. O d v o l a c í s o u d rozsudek potvrdil mimo jiné z těchto důvodů: Prvý soud probral důkladně výsledky řízení a správně z nich odvodil, že nikdo ze tří žalovaných není práv ze škody žalobci vzniklé. Žalobce ani v řízení před prvním soudem vůbec neuvedl žádné skutečnosti, ze které by se dalo důvodně souditi, že prvžalovaná společnost ručí za škodu druhým a třetím žalovaným tím způsobem, že ho tyto dva lehkomyšlně a falešně udali, tedy jeho zatčení a uvěznění svou vinou způsobili (§ 1295 obč. zák.). Že by vůbec a pokud by žalovaná společnost přímo spolu nesla vinu na zatčení a věznění žalobce, sám žalobce netvrdí a že nezodpovídá v tomto případě ani za domnělou vinu svých úředníků a zřízenců, druhého a třetího žalovaného, bezvadně a důkladně první soud odůvodnil. Nějakou skutečnost, ze které snad by se dalo souditi na ručení prvžalované ze škody z jednání jejích orgánů dle §§ 1313, 1314 obč. zák., ani žalobce

netvrdil. Že pak udání, stavší prý se ze strany žalovaného V-a, nemělo prázdňé souvislosti s dolováním na dole prvžalované a při udání tvrzeném vůbec nešlo o zájmy soukromé společnosti (prvžalované), nýbrž o zájmy veřejnoprávní t. j. stíhání trestných činů vojenskými úřady a soudy, dovedil prvý soud úplně správně. Že na druhém místě žalovaný K. s trestním oznámením dne 3. října 1916 na žalobce učiněným vůbec neměl co činiti, jest dle správných důvodů rozsudku nade vší pochybu zjištěno.

Nejvyšší soud zrušil rozsudky oboj nižších soudů a vrátil věc prvému soudu, by o ní znovu jednal a ji rozhodl.

Důvody:

Oba uplatňované dovolací důvody čís. 2 a 4 § 503 c. ř. s. jsou dány. Nelze především souhlasiti s názorem nižších stolic, že ten, kdo udal dělníka vojenskému správci dolu pro nějaký disciplinární nebo trestný čin, za zatčení jeho nezodpovídá, poněvadž prý bylo věcí vojenských orgánů, by věc napřed vyšetřily a pak teprve o zatčení udaného rozhodly, že orgánové závodu neměli na šetření a rozhodnutí to žádného vlivu, a že prý tedy, i když šetření nebylo provedeno dostatečně a zatčení provedeno nedůvodně, nelze za to udavatele k ručení poháněti. Neboť nižší stolice tu přehlížejí, že mezi udáním a zatčením je příčinná souvislost i v takovém případě, a povýtečně právě takovém, neboť, kdyby nebylo učiněno udání, bylo by nedošlo ani k šetření a tudíž ani k zatčení na základě nedostatečného šetření: udání jest tedy prvním článkem v řetězu příčin, a, bylo-li nedůvodné, jak to zde žalobce tvrdí už v žalobě, označuje je přímo křivým, zodpovídá za ně udavatel podle míry svého zavinění t. j. dle toho, sluší-li mu přičítati zlý úmysl (aspoň hrubou nedbalost) či pouze nedopatření. A v tom po druhé nižší soudy věc právně mylně posoudily, majíce za to, že udání, omylem učiněné, vylučuje už o sobě všecko zavinění, jak míní první soud, nebo dokonce, jak míní druhá stolice, že k zodpovědnosti za udání třeba jest obmyslnosti udavatele. Takovéto chápání předpisu § 1329 obč. zák., který tu odvolací soud cituje, odporovalo by duchu zákona a úmyslu zákonodárce, jež každého činí zodpovědným za každý bezprávní čin, byť i jen z nedbalosti spáchaný, — jednostejno, je-li nedbalost hrubá nebo lehká. § 1329 dlužno vykládati v souvislosti s všeobecnými předpisy o závazku k náhradě škody, zejména s předpisem § 1324 (1331), podle nichž míra viny má vliv nejvýš jen na objem závazku. To jest podstatně i v nauce jednomyslně uznáváno (Krainz II § 395, Krasnopolski Obl. 1910 str. 227 n., Stubenrauch k § 1329 a j.), ač někteří mají za to (Randa), že i při lehkém zavinění založen jest nárok také na náhradu ušlého výdělků. Tu otázku zde ovšem ještě rozhodovati nelze, neboť se jedná zatím jen o důvod nároku, který nižší stolice popřely, aniž by důkazy žalobcem k otázce té nabídnuté provedly. O výši nároku půjde až v rozsudku konečném. Dlužno tedy nabídnuté důkazy provésti a povahu a míru viny každého ze žalovaných zjistiti. Tu sluší k věci přihlídnouti dle jednotlivých žalovaných. Na d d ů l n í V. Prvý soud cituje zde trestní spisy, najmě oznámení četnické Arnošta H-a ze dne 3. října 1916, výpověď Isidora R-a a výpověď samého V-a, ale mylně je

chápe, a odvolací soud v tom s ním souhlasí. Z tohoto oznámení přece plyne, že nejprv dne 29. září 1916 mezi velitelem eskorty R-em a dělníky, mezi nimiž však žalobce J. jmenován není, povstala hádka, při níž se strany dělníků padla prý i slova »my mu ukážeme« a »to uvidíme«, jež se pak jako vyhrůžka pojímala, a že den na to dne 30. září 1916 bylo by došlo k opětné srážce, která však inženýrem K. byla již téměř v zárodku potlačena. Na to se dále praví, že V. (žalovaný) označil L-a, S-a a J. (žalobce) jako největší křiklouny ze dne 29. září 1916, a že proto tito tři s dalším čtvrtým byli zatčeni, protože by prý vyhrůžky den před tím (29. září) pronesené mohli ve skutek uvést. Žalobce byl tedy zatčen, že ho žalovaný označil jako nejhoršího křiklouna při výstupu dne 29. září 1916. Ale svědek R. v trestním řízení potvrdil, že ho tehdy žádní neviděl, sám V. pak udal, že myslí, že žalobce tam byl, že však to určitě neví, a že ho též jako hlavního vinníka udal proto, že je L-ovým druhem a myslel, že tam byl. Sám prvý soud praví, že V. v tom protokolu a pak v žalobní odpovědi doznává, že se zmýlil v osobě J-ově, ač v žalobní odpovědi jen stojí, že mezi těmi, jež stráží (R-ovi) jako křiklouny ze dne 29. září 1916 označil, »byl pravděpodobně také žalobce«, a odvolací soud to mínění schvaluje. Ale i kdyby to byl pouhý omyl, ručí žalovaný za škodu z něho pošlou, pak-li věci se měly tak, že mu na omylu tom přičítati dlužno zavinění. Takové obvinění, že někdo byl mezi výtržníky, nesmí se pronášeti lehkomylně; neví-li obviňovatel nic určitého, má býti zdrženliv, nemá stavěti na pouhých svých domněnkách, jež ostatně, kdyby vše bylo tak pravda, jak shora líčeno, byly by úplně bezdůvodny, nýbrž má stavěti jen na faktech. Takové »myslení«, o jaké se žalovaný opíral, může velmi dobře maskovati dokonce i zlý úmysl (rankýnu), z jaké žalobce udání to viní. Bylo tedy třeba provésti žalobcem nabízené důkazy, zdali se to tak mělo, jak trestní spisy líčí, zejména vyslechnouti i J-a, na jehož výslechu žalobce zvláště stál a stojí, po případě i strany. Inspektor K. Nižší stolice praví, že nevyšlo z celého šetření na jevo, že by byl tento žalovaný nějaké udání učinil nebo vůbec na zatčení žalobcově nějaký podíl měl. Avšak když důkazy žalobcem už v žalobě svědky B-em, R-em a H-em nabídnuté nepřipustily! Odvolací soud praví, že prvý soud nepřipuštění správně odůvodnil, ale odůvodnění to může záležeti jen v hořejších mylných právních názorech prvního soudu, neboť nějakou vlastní zmínku o těchto svědcích nečiní. Jest to chybný kruh, říkáti, jak činí odvolací soud, že svědků nebylo třeba, a pak dovozovati, že průvodní řízení vinu žalovaného na jevo nevyneslo. Přiznati jen lze tolik, že prvý soud měl dle § 182 c. ř. s. žalobce vyzvati, aby zavinění každého žalovaného konkretisoval, tedy zejména udal, jak a kde K. tvrzené křivé obvinění na žalobce vnesl neb jinak na zatčení jeho spolupůsobil, aby se posouditi mohlo, je-li žalobcovo tvrzení v konkrétnosti rozhodné. Paušálními údaji nemá se soud spokojiti. Je třeba tedy i tu po případě provedení důkazů, jež však podmíněno jest doplněním jednání. Prv žalovaná společnost. S tak naprostou jistotou, jak to činí nižší stolice, nelze v rámci § 1315 obč. zák. říci, že tato žalovaná za bezdůvodné udání svých zřízenců neručí. Předem záleží na tom, zda udání spolužalovaných, bude-li prokázáno, je v souvislosti s jejich úředními úkony, k nimž zřízení byli, a i kdyby v souvislosti nebylo, přijde na to, nestihá-li ji jinak vina (srv. Krasnopolski 1. c. str. 181). To vše ale

lze zodpovídati teprv po řízení úplně provedeném a po zjištění otázky viny obou zřízenců.

Čís. 1617.

I oprávněnost ku sporu jest posuzovati dle stavu v čase vydání rozsudku (§ 406 c. ř. s.).

Ustanovení § 234 c. ř. s. nevztahuje se k případu, kde žalobce, nejsa v čase podání žaloby ze žalobního nároku oprávněn, oprávněnosti té nabyl do vynesení rozsudku první stolice.

(Rozh. ze dne 11. dubna 1922, Rv I 149/22.)

Oba nižší soudy zamítly žalobu, ježto v době podání žaloby nebyla žalobkyně oprávněna ku sporu. Nejvyšší soud zrušil rozsudky obou nižších stolic a vrátil věc prvnímu soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

Důvody:

Shodnými rozsudky obou nižších stolic byl žalobní nárok zamítnut proto, že žalobkyni nedostávalo se v době podání žaloby oprávnění k žalobě, ježto zažalovaná pohledávka byla postoupena moravské bance A. Že pohledávka byla dne 11. června 1921, tedy dávno po podání žaloby, postoupena touto bankou zpět žalující firmě, nemá prý po rozumu § 234 c. ř. s. vlivu na spor; oprávnění žalobce k žalobě je prý posuzovati dle stavu v době podání žaloby, předpisu § 406 c. ř. s. se prý dovolávati nelze. Rozhodnutí tato spočívají na právním omylu. Sem 234 c. ř. s. je míněn případ, když některá ze stran, tudíž žalobce nebo žalovaný, po zahájení sporu zcizí věc nebo pohledávku ve sporu zabranou. Širší výklad, který obě nižší stolice touto předpisu příkládají, jest nesprávný, jak vysvítá z doslovu zákona i z jeho logické souvislosti s předchozím předpisem o účincích rozepře zahájené (§ 233 c. ř. s.). O takový případ § 234 c. ř. s. zřejmě nejde; žalobkyně sporné pohledávky za sporu nezczizila, nýbrž jí teprve za sporu zpět nabyla. O tom, je-li žalobkyně k uplatnění pohledávky té oprávněna, rozhodnouti jest dle stavu v době skončení ústního přelíčení v první stolici, jak byl ve sporu zjištěn. Ustanovení § 406 c. ř. s. obsahuje všobecný předpis, týkající se procesního řízení vůbec, a platí nejenom o splatnosti nároku žalobního, nýbrž i o oprávněnosti jeho co do věci i co do osoby, která jej sporem vymáhá. Zjistí-li se tedy v řízení, že nárok žalobní je oprávněn, je tím dovoďeno, že nárok nabytí věcné i formelní oprávněnosti, byť se i v době podání žaloby nároku oprávněnosti co do věci nebo co do osoby žalobce nedostávalo. Opačný výklad vedl by k důsledkům, příčícím se procesní ekonomii, a docela i k důsledkům právně nemožným, neboť kdyby měl v příčině věcné oprávněnosti k žalobě rozhodovati stav v době zahájení sporu, musil by mnohdy býti zamítnut oprávněný nárok strany k žalobě oprávněné a nemohl by nárok ten vzhledem na námitku věci rozsouzené dodatečně uplatněn býti jenom osobou třetí jako nastrojeným cesionářem. Připouští-li § 234 a 19 c. ř. s. ovšem za souhlasu stran, že může ve sporu vystoupiti místo nebo vedle původní sporné strany strana jiná, není pochybnosti, že musí býti o žalobním nároku věcně rozhodnuto, když se teprve sporem zjistí, že je